

А. С. Близнюк,
канд. філол. наук, доц. кафедри видавничої
справи, редагування, основ журналістики
та філології, Житомирський державний
університет ім. Івана Франка

Blyzniuk Andriy,
Associate Professor of the Department of
Publishing, Editing, Journalism Fundamentals
and Philology, Candidate of Philological Sciences.
Zhytomyr Ivan Franko State University

УДК 335.244.1:070.16

Пропаганда та контрпропаганда в умовах сучасної гібридної війни

Propaganda and counterpropaganda in terms of the modern hybrid war

РЕФЕРАТ. У статті розглянуто певні аспекти гібридної війни в Україні, зазначено дійових осіб гібридної російсько-сепаратистської армії, наголошено на основних проблемах контрпропаганди. На прикладі однієї області запропоновано програму контрпропагандистської діяльності.

Ключові слова: пропаганда, контрпропаганда, гібридна війна, інформаційна війна, інформаційний вплив.

ABSTRACT. The article deals with some aspects of a hybrid war in Ukraine; it specifies the participants of a hybrid Russian separatist army; it highlights the main issues of counterpropaganda. The researcher worked out the program of counterpropaganda activities for the region.

Keywords: propaganda, counterpropaganda, hybrid war, information war, informational influence

Вступ. Об'єктом наукової розвідки стало інформаційне протистояння під час так званої гібридної російсько-української війни. Загально визнано, що інформаційна підготовка до окупації Криму та агресії на сході України велася російською стороною давно. Через пресу, радіо, телебачення, інтернет-видання, соціальні мережі проводився масований інформаційний вплив на громадян України. Із захопленням Криму та початком бойових дій у Луганській та Донецькій областях кількість пропагандистських матеріалів збільшилась у рази. Варто зауважити, що ДРГ супротивника захоплювали у першу чергу будівлі органів влади, громадські будівлі та ретрансляційні станції, бо для проведення блискавичної гібридної військової операції життєво необхідно мати гарантовану можливість транслювати потрібний телевізійний та радіосигнал.

Метою дослідження є пропагандистська складова інформаційної війни, яка розгорнулася і триває у інформаційному просторі України та світу.

Основні методи, використані в дослідженні, емпіричні (спостереження та опис), теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення, класифікація,

порівняння), робота з документами, інтерв'ю.

«Гібридна війна» – це сучасна війна нового типу. В Україні керівництво Російської Федерації повною мірою продемонструвало методи і технології гібридної війни, яка відшліфовувалась у різних географічних точках протягом ХХ ст. під час протистояння США та СРСР (Афганістан, Сирія, Лівія, Ліван). Згодом – Придністров'я, Абхазія, Південна Осетія, Грузія з участю російського спецназу, «добровольців», чеченців, дагестанців, південних осетин, бурятів та ін. Гібридна війна відбувається як мінімум у чотирьох зонах – зоні прямого збройного протистояння, зоні ворожого тилового населення, зоні власного населення, зоні міжнародної спільноти.

Можна дискутувати у визначеннях та значеннях поняття «гібридна війна», проте жодне з визначень не дає повної її характеристики. Бо це не лише звичайні військові дії традиційних військових підрозділів, акції ДРГ, розвідка і контррозвідка. Це й жорстке протистояння на рівні релігійних структур, криміналітету, використання жінок і дітей як живого щита, енергетична та економічна війна, жорстке протистояння в кіберпросторі, підкуп політичного й вій-

ського керівництва, активізація «п'ятої колони» в Україні, створення світового «Путінтерну» (фінансується Путіним та підтримує Путіна), інформаційна, дезінформаційна та пропагандистська війна.

У гібридній російсько-українській війні полем бою є все: територія Луганської та Донецької областей, території інших областей України, інформаційний простір, валютний ринок, міжнародні організації тощо. Зауважимо, що бойові дії у зоні АТО – це лише один з фронтів. Більше того, за станом на жовтень 2015 р. для РФ цей фронт став другорядним, допоміжним, став місцем, де виробляється необхідний відеоряд для інформаційної війни, шукається привід для інформаційних атак чи шантажу.

Чи не вперше у світовій історії війна в Україні ведеться гібридною армією. У ЗМІ як українських, так і світових використовуються різноманітні визначення – повстанці, сепаратисти, російсько-сепаратистські війська тощо. Значна кількість ЗМІ відмовляється називати ці війська російськими, бо в боях справді беруть участь місцеві жителі. Проте це свідомо тактика російської влади. Гібридну війну ведуть гібридні війська, які намагаються злитися з місцевим середовищем. Тому гібридну армію так складно розпізнати.

Сьогодні в гібридній російсько-сепаратистській армії воюють: козаки, військовослужбовці регулярної російської армії, кадірівські найманці, найманці з інших країн Європи та Азії, колишні беркутівці, місцеве російськомовне населення, російськомовне населення з інших областей України, добровольці з Росії, лицедії (реальні актори та актриси, які навмисно шукають камери західних чи російських журналістів, щоб розказати свою роль), українські солдати та офіцери, що дезертирували із ЗСУ), місцевий криміналітет, зазомбовані місцеві жителі (стоять на блок-постах і дають інтерв'ю західним чи російським ЗМІ), місцева молодь, яка змушена воювати з різних причин (примусова мобілізація, хороша можливість заробити гроші тощо), російський криміналітет (потрапили під амністію у РФ в обмін на найманство в Україні), російський спецназ, агенти ФСБ, російські генерали (координують припинення вогню на українській стороні фронту), журналісти-пропагандисти з військовою підготовкою, російські командири всіх рівнів та ін.

Основними напрямками діяльності пропагандистів РФ у гібридній війні на сході України є:

- підрих морально-політичного стану особового складу ЗСУ і населення, паралізація їх волі до боротьби;
- мобілізація свого населення на широку

підтримку політики Президента РФ та уряду Росії, підтримку ЛНР та ДНР, скосування опозиційних та пацифістських настроїв та виступів;

- забезпечення моральної підтримки дій своїх військ збройними силами та населенням союзників;

- введення супротивника в оману, дезінформація суспільної свідомості з метою приховування істинних замислів.

Одночасно ведеться обробка світового співтовариства з метою обґрунтування своїх дій та провокування союзницьких настроїв. При цьому інформацію фільтрують, дозують та подають у вигідному для РФ світлі.

Сьогодні інформаційна війна є важливою частиною боротьби за цілісність і незалежність України. Вкладення ресурсів у боротьбу з російською пропагандою може бути більш ефективним у боротьбі з агресією, ніж прямі інвестиції в озброєння. Досвід багатьох збройних протистоянь, конфліктів, регіональних та світових війн у XX ст. показав значну роль пропаганди в подоланні супротивника. Так, за підрахунками фахівців, витрати американської армії на те, щоб вбити одного в'єтнамця, становили в середньому 100 000 доларів, у той час, як для переконання його перейти на бік США витрачалося на пропаганду всього 125 доларів. Крім того, ефективна протидія російській пропаганді може зменшити потік нових добровольців до армій ДНР–ЛНР, а також позбавити агресора можливості втягнути в протистояння населення інших областей України.

Контрпропаганда – найважливіша складова в інформаційній протидії, добре продумана та ефективна діяльність державних та приватних структур, громадських активістів, що являє собою сукупність засобів, прийомів і методів, спрямованих на нейтралізацію та протидію пропаганди ворожої сторони з метою протистояння її негативного впливу на свідомість громадян (власної, ворогуючої держави та світового співтовариства).

Завдання контрпропаганди, яку намагається вести українська сторона, – створення у жителів України стійкої негативної громадської думки та ідеологічного імунітету до несприйняття російської пропаганди. Контрпропаганда має виконувати дві функції: випереджальну та викривальну. Перша є домінантною, мета якої – формування у свідомості українців чітких позицій, стійкого імунітету до інформаційних впливів російської пропаганди, сприяти психологічній стабільності громадян України. Завдання другої – сприяти формуванню свідомості населення. Викривальна функція полягає в розвінчанні інформації, стереотипів та пропа-

гандистських штампів, а також роз'ясненні населенню фейкової інформації з боку РФ.

Для успішного ведення контрпропаганди важливо знати, ЩО та якими інформаційними КАНАЛАМИ поширюється ворожою стороною. Методика контрпропаганди полягає не в тому, щоб якомога швидше відповісти на кожен фейк. Вона полягає в умінні систематично показувати основу, мотиви й технологію обману і, зрештою, навчити людей самостійно викривати фейкову інформацію, провокації російських ЗМІ.

Існує кілька нескладних правил сприйняття інформації: 1) не вірити одразу будь-якій інформації; 2) сприймати інформацію з різних джерел; 3) намагатися перевірити інформацію; 4) ставитися до невідомих сайтів з певною пересторогою. Запропоновані правила сприятимуть споживачеві інформації більш зважено та вивірено підходити до інформації.

Проаналізуємо для прикладу деяке відео з YouTube. Так, 22.04.2014 р. було розміщено відео «В Украине хотят отменить праздники 9 мая и 8 марта» (<https://youtu.be/QBMNUcgCQAQ>) з програми новин російського «Первого канала», в якому йшлося (1-10 секунд), що «появились сообщения, что киевские власти собираются переделать календарь. 8 Марта и 1 Мая перестанут быть государственными праздниками, как и 9 Мая». Як бачимо, зазначені свята вже давно пройшли, а інформація є фейковою.

Інформаційно-аналітичне мережеве видання «Сегодня.Ру» 24.02.2015 р. розмістило статтю під назвою «Организатор бойни в Одессе погиб в Харькове» (<http://www.segodnia.ru/news/156985>), в якій ідеться: «Примечательно, что в Рунете харьковский теракт в целом осудили, но факт гибели организатора «Одесской Хатыни» многими наблюдателями был встречен одобрительно. Многие обратили внимание на видеоролики с места происшествия, согласно которым видно, что взрыв произошел ровно в тот момент, когда участники шествия кричали «Москалей на ножи!»». Перевіряючи зазначену інформацію, відкрито YouTube, в якому 22.02.2015 р. було розміщено відео «Взрыв в Харькове момент взрыва» (<https://youtu.be/pOldvNklCQ>). На відео зафіксовано (18–23 секунди), що учасники ходи кричать: «Слава Україні!», «Героям слава!», а не зазначену виданням «Сегодня.Ру» фразу.

В YouTube 11.02.2015 р. розміщено відео «Град мстит!» (https://youtu.be/zrKbr_2НА_g) з циклу програм «Военные корреспонденты» телеканалу «Новороссия». Уже з перших кадрів автори намагаються пояснити звідки у «шахтарів та трактористів» Донбасу з'являється військова техніка. З 40 до 52 секунди запису йдеться: «Учитывая реалии нынешней войны

пришлось мирным гражданам осваивать и язык владения реактивными системами залпового огня. Благо украинские военные с завидной регулярностью бросают на полях сражений не только сами установки РСЗУ, но и снаряды для них». Далі (2.21-3.15) старший офіцер батареї РСЗО «Град» з позивним «Сентябрь» на підтвердження цієї тези бере пакувальний аркуш до снаряду, зачитує його та дякує офіцерам ЗСУ майору Колосовському, капітану Чурілову та капітан-лейтенанту Гіссу за «отлично упакованный товар». Через кілька днів на сайті «Української правди» (<http://www.pravda.com.ua/news/2015/02/14/7058560/>) було надруковано пояснення МО України, що «дані військовослужбовці проходили військову службу у військовій частині А2327 (51 об'єднаний склад озброєння і майна АР Крим) та за інформацією, наданою Головним управлінням ВСП у ЗС України, не вийшли з тимчасово окупованої території». Боєприпаси належали цій самій частині, зберігалися в с. Міжгір'я Білогірського р-ну, АР Крим, де згадані офіцери брали участь в інвентаризації майна у листопаді-грудні 2013 р. Через що їх прізвища зазначені в пакувальному листі. А боєприпаси «з грудня 2013 року аж до часу захоплення військової частини А2327 (АР Крим) підрозділами ЗС РФ у березні 2014 року, переміщення 122-мм РС з технічної території № 2 (с. Міжгір'я Білогірського р-ну, АР Крим) не відбувалось взагалі, тим більше за межі АР Крим». Таким чином брехня російських пропагандистів була розвінчана – зброя та боєприпаси на сході України – це не військові трофеї сепаратистів, а поставки з РФ.

Забуваючи, що життя України проходить «під прицілом» російських пропагандистів, громадяни України самі «дають матеріал» для різних звинувачень. Так, на початку грудня 2014 р., у м. Миколаєві в Першій українській гімназії ім. М. Аркаса проходив благодійний ярмарок, метою якого було збирання коштів на пошиття термобілизни для бійців АТО. Школярі приготували та торгували різними солодощами з дуже своєрідними назвами – «Мозок Жириновського», «Танки на Москву», «Синьо-жовті зірки на Кремлі», «Солодкий Ляшко на Донбасі», а також напій «Кров "російських немовлят"». Відео з цього ярмарку під назвою «Сладкая ярмарка» (<https://youtu.be/cduh7m3mm8o>) було розміщено в YouTube 04.12.2014 р. (назви солодощів на 10-19 секундах відео). Через два-три дні це відео з коментарями у вихованні у школярів України ненависті до росіян, русофобських настроїв, навіть канібалізму було на різних російських телеканалах – «Россия-24» (<https://youtu.be/FNvXq9TDvZ8>), «Пятый канал» (<https://youtu.be/>

q85JHATLPNE), «Россия-1» (<https://youtu.be/coKBSbovm50> з 10 секунди).

На початку березня в програмі «Вести в 20.00» на каналі «Россия-1» з'явився сюжет (<https://youtu.be/JaabCkUKPNg>) про нову українську купюру. «А партия “Свободы” Тягнибока уже разработала проект тысячегривенной купюры, которая отражает ценности новых украинских элит». У цей час на екрані зображується 1000-гривнева купюра із зображенням Адольфа Гітлера. Коментарі зайві.

На сайті «Главком» 11.03.2015 р. (<http://glavcom.ua/news/277322.html>) у статті під назвою «В сепаратистских соцсетях распространяют очередной фейк против украинцев» йдеться про те, що в соцмережах у групах «Антимайдан» та «Новоросія» поширюється фото, на якому люди стоять на колінах, а повз них проїжджають машини з українськими прапорами. «Вот они, рабы! В Украине, в частности в городе Львове, когда рядом проезжают «полицай Автомайдана» или же «Правый сектор», нужно выйти из машины, встать на колени и снять шляпу! Вам это ничего не напоминает? Скачите и дальше, вам еще сапоги вылизывать», – розповідають під фото автори в соцмережах. Це фото з подібним текстом опублікували різні іноземні портали. Насправді ж – це скрін з відео «Коломия на колінах зустріла тіло загиблого нацигвардійця» (<https://youtu.be/Ji8-9j6Ifs>) (5–7 секунд), в якому йдеться про те, як жителі м. Коломия засвідчують повагу загиблому під час бойових дій на сході України земляку Роману Фурик. Люди стоять на колінах перед колоною автомобілів, щоб провести в останню путь свого героя.

На сайті «ANNA NEWS» (<http://www.anna-news.info/node/26206>) на початку вересня 2014 року з'явилася фотографія від нібито лікарів з м. Маріуполь, які намагалися «донести» громадськості чергові злочини київської хунти. На фото зображено кілька зашитих тіл мертвих людей. Під фото є підпис: «распотрошенные на органы тела украинских солдат из зоны так называемой АТО». Про патрання трупів на органи в зоні АТО чутки різного ступеня достовірності гуляють давно. Проте згадане фото є справжнім фейком. Уперше воно було опубліковане в інтернеті 15.04.2011 р. на сайті «Бежин Луг» (Страшные истории. Больница) (<http://www.bezhyn-lug.ru/story.php?sid=19>). Дегальніше про викриття цієї брехні читайте на сайті <http://sovetinfo.com/news/incidents/trupyi-soldat-vsua-raschlenyayut-rassledovanie.html>.

Деякі російські ЗМІ опублікували новину про те, що Президент України «Петр Порошенко явно теряет связь с реальностью:

президент Украины торжественно вручил бойцу 95-й бригады ВСУ, оставшемуся без ног во время боевых действий на Донбассе, футбольный мяч» (http://tvzvezda.ru/news/vstrane_i_mire/content/201503212129-zog8.htm). Це – фейк. Правда в тому, що Петро Порошенко запросив на матч 1/8 фіналу Ліги Європи «Динамо» – «Евертон», що проходив на НСК «Олімпійський», 20 бійців АТО. Один з них, Денис Голодюк, у той день ще й святкував свій день народження (21 секунда відео). Президент подарував солдатів не футбольний м'яч, а іменний годинник (49 секунда), м'яч йому дарує Ігор Суркіс, президент ФК «Динамо» (55–1.04), м'яч колекційний, бо на ньому підписи гравців «Динамо» (1.05–1.09). Солдат Голодюк – не безногий інвалід, а має складне поранення лівої ноги, тому він у колясці (<http://atoheroes.org/heroes/denys-golodyuk>, <http://army.unian.ua/1001293-za-ukrajinu-zajiji-volyu-boyovim-nagorodjeniy-ordenom.html>). Таким чином, перекручуючи факти, російські ЗМІ створили фейк.

В інтернеті, зокрема в YouTube, розміщена величезна кількість контрпропагандистських матеріалів. Це журналістські розслідування: «Журналисты ВВС разоблачили российскую пропаганду о гибели десятилетней девочки в Донецке» (<https://www.youtube.com/watch?v=wGcaViF1W8>), «Боевые негры на войне Украины! Разоблачение лжи от ряда СМИ о неграх-наёмниках из США в Харькове» (<https://youtu.be/rkCDWNx-JJw>), «Шевченко_Молодежь ЛНР отмечает годовщину со дня рождения» (https://youtu.be/zPDS5Hu_LzQ, зверніть увагу на 19-30 секунди відео), «Российские пропагандисты угрожают Европе: «Мы можем и в Берлине провести парад Победы 9 мая»» (<https://youtu.be/SemPHeiamBo>), «9 мая Киев почтит карателей и силовиков» (<https://youtu.be/QVMPLkHNUJs>), «Ветеранов поздравляют среди гробов» (<https://www.youtube.com/watch?v=nlZdUqWek4M>).

При перегляді програм Українського телебачення, варто пам'ятати, що в Україні є лише два державних телеканали з офіційною точкою зору – «UA ПЕРШИЙ» та «Рада». Решта телеканалів мають різних власників та різні точки зору на події в Україні та світі. Наприклад:

- «5 канал» – Петро Порошенко;
- «Канал 24» та «NewsOne» – Катерина Садова;
- «Україна», «НЛО TV», «Футбол-1», «Футбол-2», «Донбас», «Сигма», «34 канал» – Рінат Ахметов;
- «Інтер», «Інтер+», «MTV Україна», «К1», «К2», «НТН», «МЕГА», «МЕГАспорт», «Ентер Фільм», «Пиксель tv», «Zoom» –

Дмитро Фірташ та Сергій Львовичкін;
 – «Новий канал», «СТБ», «ICTV», «М1», «М2», «QTV» – Віктор Пінчук;
 – «1+1», «1+1 International», «2+2», «УНІАН ТБ», «Сіті» – Ігор Коломойський.

Подібна ситуація з власниками сприяє українцям в отриманні правдивої інформації, бо глядач має можливість перевірити інформацію на іншому телеканалі.

Пропагандистські атаки в умовах гібридної війни вимагають миттєвої, блискавичної реакції на інформаційні виклики, загрози та протистояння, бо на кону стоїть світогляд українців, їх ставлення до держави та останніх подій, їхня оцінка керівництва держави, майбутнє держави Україна.

Підсумовуючи, наголосимо на кількох моментах.

1. В умовах пропагандистського протистояння на будь-який випадок з боку супротивника потрібно реагувати миттєво, розвінчуючи його маніпуляції, «ловлячи» його на брехні. У перші місяці війни українські телеканали різних форм власності не справлялися із цим завданням.

2. Держава проводила спорадичну діяльність на ниві контрпропаганди: заборона трансляції російських телеканалів (з великим запізненням), депортація журналістів з РФ працівниками СБУ, із великим запізненням поява та діяльність прес-офіцерів тощо.

3. Незважаючи на багаторазове повторення на різних владних рівнях тези, що «ми програли інформаційну війну», Україна та українці встояли.

4. Це, можливо, заслуга самих українців, що стикнулися із впливом російської пропаганди в розмовах зі своїми родичами, що проживають на території РФ, які, намагаючись врятувати своїх близьких від «фашистів» та «бандерівців», запрошували українців пожити в себе.

5. Це, можливо, заслуга численної армії волонтерів, добровольців, журналістів, переселенців, які розповідали про події у Криму та на сході України.

6. Це, можливо, заслуга власників приватних телеканалів (регіональних та загальнодержавних), які створили з власної ініціативи контрпропагандистські канали («Ukraine Today») та програми («Гражданская оборона» на «ICTV», «Хунта News» на «Еспресо TV», «Разноцветные новости» та «Время врать» на ARU.TV тощо)

7. Це, можливо, заслуга соціальних мереж, які стали справжніми полями інформаційних боїв.

Завершуючи свою наукову розвідку, хотілося б подякувати керівництву ДВНЗ «Ужгородський національний університет» в особі

ректора Володимира Смоланки, філологічному факультету в особі декана Галини Шумицької, кафедрі журналістики в особі завідувача Юрія Бідзілі за можливість зібратися з думками та висловити їх на науковій конференції «Українські медіа в європейському інформаційно-комунікативному просторі: історія, стан, перспективи».

Джерела і література

1. *Войтасик Л.* Психология политической пропаганды / Л. Войтасик. – М.: Прогресс, 1981. – 277 с.
2. *Зелинский С. А.* Информационно-психологическое воздействие на массовое сознание / С. А. Зелинский. – СПб: СКИФИЯ, 2008. – 403 с.
3. *Кара-Мурза С.* Манипуляция сознанием / С. Кара-Мурза. – М.: Алгоритм, 2004. – 864 с.
4. *Курносков Ю. В.* Аналитика: методология, технология и организация информационно-аналитической работы / Ю. В. Курносков, П. Ю. Конотопов. – М.: Русаки, 2004. – 512 с.
5. *Лайнбарджер П.* Психологическая война / П. Лайнбарджер. – М.: Воениздат, 1962. – 345 с.
6. *Лассуэлл Г.* Техника пропаганды в мировой войне / Г. Лассуэлл. – М.;Л.: Государственное издательство Отдел военной литературы, 1929. – 212 с.
7. *Лисичкин В. А.* Третья мировая информационно-психологическая война / В. А. Лисичкин, Л. А. Шелепин. – М.: Академия социальных наук, 2000. – 304 с.
8. *Панарин И. Н.* СМИ, пропаганда и информационные войны / И. Н. Панарин. – М.: Поколение, 2012. – 411 с.
9. *Почепцов Г. Г.* Информационно-политические технологии / Г. Г. Почепцов. – М.: Центр, 2003. – 384 с.
10. *Расторгуев С. П.* Информационная война / С. П. Расторгуев. – М.: Радио и связь, 1998. – 415 с.
11. *Филатов А. В.* Основы распознавания и противодействия манипуляции сознанием / А. В. Филатов. – Калининград: МО «Сенте», 2006. – 198 с.

Sources and literature

1. *Vojtasik L.* Psihologija politicheskoj propagandy / L. Vojtasik. – M.: Progress, 1981. – 277 s.
2. *Zelinskij S. A.* Informacionno-psihologicheskoe vozdejstvie na massovoe soznanie / S. A. Zelinskij. – SPb: SKIFIJa, 2008. – 403 s.
3. *Kara-Murza S.* Manipuljacija soznaniem / S. Kara-Murza. – M.: Algoritm, 2004. – 864 s.
4. *Kurnosov Ju. V.* Analitika: metodologija, tehnologija i organizacija informacionno-analiticheskoj raboty / Ju. V. Kurnosov, P. Ju. Konotopov. – M.: Rusaki, 2004. – 512 s.
5. *Lajnbardzher P.* Psihologicheskaja vojna / P. Lajnbardzher. – M.: Voenizdat, 1962. – 345 s.
6. *Lassujell G.* Tehnika propagandy v mirovoj vojne / G. Lassujell. – M.;L.: Gosudarstvennoe izdatel'stvo Otdel voennoj literatury, 1929. – 212 s.
7. *Lisichkin V. A.* Tret'ja mirovaja informacionno-psihologicheskaja vojna / V. A. Lisichkin, L. A. Shelepin. – M.: Akademija social'nyh nauk, 2000. – 304 s.
8. *Panarin I. N.* SMI, propaganda i informacionnye vojny / I. N. Panarin. – M.: Pokolenie, 2012. – 411 s.

9. *Pochepcov G. G. Informacionno-politicheskie tehnologii / G. G. Pochepcov. – M.: Centr, 2003. – 384 s.*
10. *Rastorguev S. P. Informacionnaja vojna / S. P. Rastorguev. – M.: Radio i svjaz', 1998. – 415 s.*
11. *Filatov A. V. Osnovy raspoznanija i protivodejstvija manipuljacii soznaniem / A. V. Filatov. – Kaliningrad: MO «Sente», 2006. – 198 s.*

Близнюк А. С.

Пропаганда и контрпропаганда в условиях современной гибридной войны

РЕФЕРАТ. В статье рассматриваются некоторые аспекты гибридной войны в Украине, указываются действующие лица гибридной российско-сепаратистской армии, отмечаются основные проблемы контрпропаганды. На примере одной области предложено программу контрпропагандистской деятельности.

Ключевые слова: пропаганда, контрпропаганда, гибридная война, информационная война, информационное воздействие.